Pádraic Ó Cloċartaiġ
baile na Cille
Gorumna Leitir Móir

Sgéalta agus Seanċus (15. 5. '33)

Mac an Táilliúra a bí ina ċomairleoir
ar Ríoġaċt na Síne. (Alladin)

✓ Gaba naċ ndéanaḋ aon rud aċ
iarann céaċta.

An buaċaill a cuireaḋ le céird
(an ċéird a raiḃ sé bruiṫe ċeana uirṫe)

An fear a ṁarḃuiġ minnṫéar

Goll mac Mórna ag iarraiḋ mná ar Rí
'Críċ Loċlann. (An Dearg Mór)

Oisín agus Naoṁ Pádraic

Réamonn Grí Laiġean ⁊ Inġean Rí na Spáinne

An ċaoi a dtáinig na daoine
uaisle i gConamara ó ṡean-aimsir.

Naoṁ Caolan, Mac Dara, Éanna,
Cáillín, Flannán, Colm Cille,
Ciarán (bí i gCill Ciaráin atá sé curṫa)
Naoṁ Pádraic, Mám Éan - an leaba.
Sé a bíos a tabairt breiṫe ar an
lá breiṫeaṁnais

Seán na Sagart.

Na triúr Clann nDonnchadha a tháinig.
Tháinig fear aca go Ceann Léime,
fear eile i nÍochtar na Ceathramhan
Rua, sa gCillín, agus fear eile
a d'fan san áit a raibh an t-athair,
de Chlann nDonnchadha na Céibhe
an triúr sin. Aon mhac Donnchadha
eile ní de Chlann nDonnchadha na
Céibhe é, ná aon duine eile
ach an muintir a shíolraigh
ón triúr sin.

x Tá Clann nDonnchadha an Tearmainn
ann agus Clann nDonnchadha
a mbíodh [illegible] ar an bpota
aca. Bhíodar a síolrú is
a fairsingiú i gConamara.
An dá dream sin

x Bhíodh máthair duine aca ar Thearmainn.

Clann nDonnċaḋa a mbíoḋ goll ar an gcróca aca. Dream gortaċ a ḃí ionnta ḃí marc ar an gcróca aca agus pé ar biṫ comluadar a ṫagaḋ sa teaċ ní cuirfí tada sa gcróca níos airde ná an marc agus ċaiṫfeaḋ an comluadar a ḃí sásta leis an méad sin.

Na Flaiṫeartaiġ 7 Muinntir Laiḋ.
Flaiṫeartaiġ i dTír an Ḟiaiḋ
Cuid aca cuirṫin i mbaile na Cille
Duine aca a ḃí i Leitir Móir
Gnoḋ aca leis na Sagairt.
Duine aca in oileán Lára Mic Enna
Proinnsias an fear dlíġe.
Flaiṫeartaiġ Ḋúiċe Ṡeoiġe
(Neddy Mór Seoige)
Taḋg na buile — Daṁ ní fios.
baile an Caisleáin - níor gnóṫuiġeaḋ an caisleán

Trí cinn de longa a raiceáladh
i dTuirn Mealláin
✓ long a raiceáladh ar Oileán an Anma.

Spáinnigh a tháinig i dtír i nÉirinn
Tá balla na Spáinneach i gCill Rónáin

Gaillimh – scéal a bhí ann
baile bargaint. baile úr an
dá loch an toinn a bhí air.
Ní raibh aon bhior fuar go
dtéighidh sí go hÁrainn ach
abhainn.

Ag tairngaire ar Shárana

Bristí go dtí na glúine a bhíodh ar
na Sagairt fadó.

Cé is faide a ṫéiġeann an fírinne
nó an bréag

Dá ḋreaṫáir ⁊ leas ḋreaṫáir
(Iuddar ⁊ Udden ⁊ Domnall Ó Laoġaire)

Caipín Soiġ a ṫáinig gCaisín
(Fluiċeapraí a ḃí air)

Tomás Buidé [illegible]

Aristotle. Ċuir na mná air
an ċaoi ar ċinn cailín cúig
ḃliana déag air.

✓ na froganna ag coṁraḋ fí a ḃeiṫ
orṫa sa loċán

✓ an dó ċat a ḃí i bpáirtíḋeaċt le
ċéile ⁊ go ndeaċaidéadar ċun
dliġeaḋ faoi ġreim cáis a
ġoideadar.

✓ Sionnaí ⁊ madra alla a ḃí
i bpáirtíḋeaċt le ċéile ag goid.
Cé a raiḃ uan marḃ aca.

An Sionnaí a ṫug an fé sin ól.

an Sionnaí i nÁrann

An Sionnaí a ṡíl a ḋul isteaċ ins
na hoileáin ag Daingean.
Ċuir sé teanga faoin mbáirneaċ
ar an leic. (bíonn na báirnigh
bogtha san leic ó tagar an tarbreán)
D'fáisg an báirneaċ ar teanga
an tsionnaigh 7 ċoinnigh an
sionnaí gur báiḋ an taoille é.
Ní ṫeacaiḋ aon tsionnaí amaċ
ṫar an Daingean ariamh ó ṡin.
An Sionnaí ón Sléibh bíḋ súil aige
le mbáirneacaí.

An Easóg. Dá ngeallfá ceathrú gráin
dí ní ṫiubhraḋ sí na héanacha
uaiṫi. Ná fág péire stocaí. Is minic
a ḋfág bean péire stocaí sa
ngarlpairc. Sí an cat a bhí
ag na Loċlannaigh i nÉirinn í.
Ċaiṫfeaḋ sí smugairle le teann
uilc. Ní ṫaspáinfeaḋ sí leice uirṫi
san mbeaile a mbeaḋ sí ann.

connaic mé daiṫ gearr do Luċóir
ṁóra i nam ċrannaiġ amárach ag ṫeaċt.
Comcuḃair an Tair Noċtaiġṫe Mac Rí
na feanadóiriġ aḃí inárdfearaiḃ
le Réamonn ġrí Laiġeon.
An Gadaiḋe Duḃ ó Duḃáin

Cleasóg ar cuir an táilliúir snaiḋad
ina ṡúil. bean ó Albain aḃí ag gearróig
(an táilliúir ó Ruairc ó Condae Muiġeo)
An Gárlaí Coileánaí an fear ó Doire
aḃí le fáġail
Agus Aristotle a ċuireaḋ síos ar na mnaí.
An tSiúiparán breagaí
Amirán an ṗotrúiġ – (Seán Duḃ),
na balbáin – a ceannaiġ an báḋ

Clár

an Gabha nach ndeanadh tada ach iarann céachta 1
Rí ar na Preabairí Laoighse 26
an Sionnach i mbun an lóin 30
an dá Chat i ndóighe le chéile 32
an Scéalaidhe 36
Smeach ní Sheachnasaigh 43
buachaillí bána 47
deoch a d'ól roimhe 48
Domhnall Ó Monghain Ros Rua 50
Cén fáth a mbíonn cearc Sasanach 51
an Tarbh Chomórtha 53
Neda Mór Seoighe 55
Oileán an Anma 57
Pronnyntas Maoilre Éig 58
Sgoláirí boctha 59
an tAthair Aibistín Ó Duibhir 63
an tAthair Nasreán mac Con buidhe 63
an tAthair Ó Méalóid 64
an tAthair Stán Ó hEilighe 64
an Scéalaidhe féin 67

An Clár (gearr)

Sioc thar oíche 73

Bliain an tSneachta Móir 73
Balla na Spáinneach 74
An leabhar a fuair Maighnais Laoide 75

Bád Ghréad ní Spáinneach 76

Fataí Inis Ghréine 77

I.O.U. ar an bpota 78

An chéad asal a tháinig go
Teampall Mór 79

An Gaḃa

Naċ raiḃ i ndon tada a ḋéanaṁ aċ iarann céaċta

Sé an ċaoi a raiḃ an gaḃa seo ní raiḃ sé i ndon aon blas a ḋéanaṁ aċ an t-iarann céaċta nuair naċ mbíoḋ sin le ḋéanaṁ aige bíoḋ a uċt leagṫa ar an leaṫ-ḋoras aige agus é a breaṫnú amaċ

Bí sé lá ansin a breaṫnú amaċ agus connaic sé fear a' teaċt ar marcaíoċt ar capall bán. Táiniġ an fear go dtí é agus labair sé leis

B'fearr ḋuit crúiṫí iarainn a ċur ar an gcapall seo ḋom adúirt sé

Caiṫfiḋ sé, adeir an Gaḃa gur strainséara ṫú, marać

gurb eod ḃeaḋ ḟéir agat nać bfuil mise i ndon aon ḃlas a ḋáċnaim aċ iarann céaċta. Is nuair naċ mbéiḋ sé sin le déanaim agam tá mé im ċomnaiḋe

Tá tuigṫe lataiġ na ceárḋċan dom féin adaṁ an sṗraisféara ċuirfinn féin an t-iarann suas

Cuibroḋ ⁊ fáile, dubair an gabáṅ. Ní feicir liom ina ċomnaiḋe T.

Ní deárna an sṗrasfóara anuis[14] aċ sáḃ beag a tarraingt ar a ṗóca agus na ceiṫre cosa a ġearraḋ ó na gléine don ċapall bán a ḃí aige agus iad a ṫabairt sreċi sa gceárdċa ⁊ ċaoi ṗáipé aca a ṫáṫaḋ i ngaṫaiḋ a ċéile sa teine. Tosuig sé a ṡéideaḋ na mbolg annsin gur lig an teine. Nuair a ḃí sé

sgaṫaiṁ dá séideaḋ annsin
agus go raiḃ sí dearg tarraing
sé na cosa as an teine ⁊
ní ḟaca aon ḟear ariaṁ
aon ċeiṫre cinn de ċrúiḋí
⁊ breaġṫa ná na ceiṫre crúiḋí
a ḃí ar na cosa nuair a ṫarraing
sé as an teine iad, ṫug sé amaċ
annsin iad as a gceárdċa agus
leag sé suas iad leis an ċan
ar ġearr sé ċeana iad don
capall. D'éiriġ an capall suas
de léim ~~ó~~ ina seasaiṁ ċó
luaṫ ⁊ leag sé na cosa uile
⁊ ḃí na cosa ⁊ na crúiḋí
uile annsin. Ġlac sé buiḋeaċas
annsin leis an nGabha agus
d'imṫiġ sé leis

Dar fiaḋ adeir an gabha
nuair a ḃí an sgraiṗseara
imṫiġṫe má tá sé ċó [illegible]

sin cruiḋí a cur ar ċapall
is gearr a ḃíos mo ṡean-ċapall
bán gan tarrann a ḃeiṫ uirṫe
Ċuaiḋ sé amaċ 7 tugann sé
sáb leis 7 ġearr sé na
crúite cosa dá capall féin
Ṡáiḋ sé na tairne iad an ċaoi
a bfaca sé an fear eile dá
ḋéanaim. Nuair a ċeap sé go
raiḃ siad an ḟad ṡíos is bíodar
ag an bfear eile ċuaiḋ sé a'
ḃreaṫnú orṫab is ní raiḃ aon
crú orṫab ná aon ċosúlaċt leis
Ṡáiḋ sé síos orṫa iad 7 ṡéid sé
na builg ní b'fearr ná sin
agus nuair a bíodar tamall
maiṫ síos orṫa aige ṫarraing
sé aníos iad agus sé an ċaoi
a raiḃ an méad a ḃí sa
tine díob iad uilig dóiġte
ḃí sé dá mbruiġ síos ansin

i gcoimhnaidhe iad go raibh grád
dóibh go dtí na glúine. Ní
raibh aige ann sin le déanamh
aċ ṡuiḋeaċ 7 cailleaḋ an capall
Lá'r na ḃáireaċ

Smaoiniġ ó ṡin adhlaice
an sclábhuidhe aige ċáirde sean-
fear aige aċ ní raibh ḟios aige
goirb é an ċéad ḟear é agus
dá ṁéadóċan an uaigh aige ar
ċapall duine ar ṫosaċ agus
duine ar ċúl aige.
D'ḟiafruiġ sé den ġabha an
raibh sé in ann dá capall óg
a ḋéanamh dó dá ṁéadóċan
dó

Ó adeir an gabha níl mé in ann
aon blas a ḋéanamh aċ leasann
céaċta

Má dheirim leasaiġ na ceárdcan
dom féin adeir an sclábhuidhe

dtanfainn féin é.

Tuibrad ⁊ fáilte adair an gabán.

Ní dtarna an fear annsin a raibh an dá ḟrancach aige ach dá cloigeann na bainne a ċuir i n-ugaiḋ a ċéile agus iad a ṡáṫaḋ isteach sa teine.

Ċoiriġ sé a scadáin na mbuilg annsin. Níor ċuir siad bladhaire na beic agus an teine ḃeag ṫimceall orrab. Tairis. Nuair a bí siad sásta fada ṡíos ceap sé annsin orrab bí an bean greamuisge dá ċéile ⁊ naondaine amáin agus ní faca an gabán os a fáir a dá ṡúil amuin aon bean ċó breaġ is bí dtimeata dan dá ċaillise aige. Ċoiriġ an bean óg ag gáirí. Ġlac an

sráidfear buidéacas leis an ngabha ċuir sé an bean óg ar a ċúla ar an gcapall 7 d'imigh siad ar siubal

Bhí dá sheanbhean annsin ag an ngabha sa teach a máthair féin is máthair a mná agus bhí sé a gceapadh a bheith a ngoid le ċéile mar a bhíos cailleaċa an domhain.

Nár bhí breág an fuaiminneas dom sin adeir an gabha dá mbeadh bean óg agam sleabaidh an dá ċailleach sin sraicis iad féin a bheith a ngoid le céile ar ċaon taobh den teine d'fhadaigh sé teine breág síos agus rug sé ar an dá ċailleach agus ċaith sé isteach a ċéile mar connaic sé ag an bhfear eile

sa teine iad. Ṫosnuiġ sé a [illegible]
na [illegible]. Ṫosnuiġ na saiġdiúirí
ag sgreadaiġ 7 ag sgreadaiġ
[illegible] bíodar istiġ go rabadar
ḃásuiġṫe leis an teine, Ṫarraing
sé amaċ iad 7 ní raiḃ aon
[illegible] orṫa aċ go raiḃ
siad caillte, Dóiġ sé sa teine arís
Ḃí sé síos annsin [illegible] iad
á [illegible] go dtiocfaḋ breoċán
mar [illegible] ionnta aċ bíodar
dóiġṫe sa teine arís go dtí an
dá ċor. Ḃí fios aige annsin
náċ ndéanfaḋ sé aon maiṫ
Ṫug a ndearna mé [illegible]
[illegible] an [illegible] lá an [illegible]
[illegible] anois agam. Dé mo
ġroċaḋ a ḋéanfar anois
[illegible] sé, [illegible].
Ċó [illegible] 7 [illegible] sé an oíċe
o [illegible] sé an [illegible] 7 ḋ[illegible]

sé an teach 7 a raibh ann aige
agus an ceardċa 7 cuile rud.
agus ní hé an bóṫar a rinne
sé ach trí na páirceanna
fuiríst go bhfeicfeaḋ aonduine
ag imṫeaċt ón teach é. Bhí
sé ag imṫeaċt go dtí tráṫnóna
lá ar na báireach a' teannaḋ
ón a ṫeach féin i gcomhnaiḋe

Casaḋ buachaill beag leis aniar
ṫáinig sé suas leis agus é
cosnoċtuiġṫe gan aon bróg
agus d'fiafruiġ sé dó a'
dteastóċaḋ buachaill aimsire
uaiḋ

Ní hé an fear céanna a bhí
an gabha nó dteastuiġeann sé
uaiḋ mar is é tosaiġṫeoir an
aimsire é féin

Agus nach maiṫ an duine é
nó a dteastóċaḋ sé uaiḋ

adeir an buachaill, a ḟaoisídeóċadh
níd duit ~~[illegible]~~ nuair nach bhfuil tada
ceann agat?

Má tá a leiṫéid sin ann
adeir an gabha, sé a ṫeagóċadh
nuair nach bhfuil tada á'm

Nuair ḟaoisídiġe mise duit
féin is dom féin ní laġfaidh
me aon bhlas ort.

Tá go maith, adeir an gabha

Well anois adeir an buachaill
breag tá duine uasal anois thall
ina leiṫéid is dáiríre agus tá
ard dochtúir é cuirte oriaḃ
aon ċaoi a ḃfánann dó 7
tá dualgas ar bith a caithfeas
aon duine a bheadh ionann é
a leigheas 7 téirigh ċuige
go an teach 7 abair leis
go bhfuil tú féin ionann é
a leigheas ach ar a bhfaca tú

arṡaín ná téiġiġ Gréine mara
léiġeas do ḃuaċaill beag i n-
Tuḟcair lear.

Nuair a ṫáinig siad ag cíoċar
an duine uasal seo annsin
ní rabhadar sásta ó a léiġinn
Gréine mar nár raiḃ aon
comharṫaí uaiġ ar le go mbeaḋ
sé ina ḋoċtúir indon ó a
léiġeas ġé sa duine duboire
duine dá ṁuinntir an duine uasal a léiġ gan
don duine uasal go raiḃ na
doċtúirí ardnósacha cóirniġe
acab ⁊ nać raiḃ aon ċiall
ḋamanta acab ⁊ nać raiḃ ḟios
nár ’ċé seo ab ḟearr.

Léiġeaḋ Gréine annsin ó féin
aige an buaċaill beag.
agus ċuadar síos sa seomra
a raiḃ an duine uasal tinn
ann ina leabaiḋ.

agus dubairt an gaba annsin
nac mórán ċeárd go mbeaḋ
sé leigeasta acab. Dúnadar an
dorus is ní duine ar bí
annsin na seomra ac an
beirt acab féin 7 an duine a
bí tinn. Bí áiṫ ṫeine 'na
seomra 7 cuir an buacaill
beag taosgán ~~[illegible]~~ an ṗota
d'uisge ar an teine gur ḟiuċ
sé nuair a bí sé fiuċta annsin
tarraing sé sgian as a ṗóca
agus ċuaiḋ sé anonn 'na leabaiḋ
ag an duine uasal 7 ġearr sí
an cloigeann de. Ċaiṫ sé síos
sa bpota a bí a' fiuċaḋ an
cloigeann agus nuair a bí
sé tamall a ċeop sé ċeól
agus é a' fiuċaḋ sa bpota
i gcoimnaiḋe agus ṫarraing sé
sprúnóg as a ṗóca agus

Cuir sé fuoi 'n sclogceann ċós
na bróga 7 ċroiċ sé aníos
é 7 ḃreaṫnuiġ sé air ar
ḃís sé ceart annsin agus ċeap
sé i. Ċuaiḋ sé anonn annsin
go dtí an áit ar ġearr sé
an clogceann ceana ḋen duine
uasal 7 leag sé an clogceann
nuas air 7 ġreamuiġ an clogceann
san áit ceadna a raiḃ sé
ceana 7 ċos luaiṫ is ḃís
an clogceann greamuiġṫe ar
an duine uasal ċuir an duine
uasal a ṫaoḃ-ġáire as agus
ḋíriġ sé aníos na leabaiḋ 7
ḋubairt sé naċ raiḃ blas air.
D'fosgluiġeadar an doras annsin
agus ṫáiniġ gaċ uile ḋuine
dá muinntir i ngaraiċ dó
aníos a ḃreaṫnuġaḋ air fad
ceann ngoṁnáid.

dubhairt an duine uasal go raibh sé leigheasta. Níor léig an duine uasal ar an tsaoi annsin cad go ceann seachtaine. Nuair a bhí sé ag siubhal ṫug sé láṁ mála d'airgead dóibh ar son é a leigheas.

Is ar an mbuachaill beag a bhí an mála airgid is an gabhar a siubhal gan tada ach nuair a bhí an tráthnóna a tigheacht dubhairt an buachaill beag leis an ngabhar go raibh a chos tinn is go mba ceart dó luach péire bróg a ṫabhairt dó ar an airgead

Is mar leath atá tú ag iarraidh luach bróg ach gan tú am ach seachtain 7 gan aon bhróg ċeann agamsa ort

Ní raibh sé a ṫabhairt luach

na mbróg dó annsin agus
pé bí breaċnú a ṫug sé ar
an gadaí eile bí an buaċaill
beag ḟuiriġe nuair a breaċnuiġ
sé arís é féin agus an mála
agus an tairgead.
Ċuala an gabha annsin go
raibh duine uasal eile ann
agus ċeap sé go raibh sé féin
i ndon doċtúraċt a ḋéanamh
air aċ nuair a bí sé ag
go teaċ an duine uasal leo
annsin, ṫáinig an buaċaill
beag cosnaċtuiġe nuair leis arís
agus dúbairt sé leis gan dul
isteaċ mar leiġeaċ é féin
i ndánaiḋ leis. Nuair a faċaiġ
ag teaċt iad an buaċaill
beag is an gabha bí an fáithe
rómpa mar bí cáil orṫa
fan an duine uasal eile a bíoḋ ag

ceann a bhí tinnte ar ċuile
dochtúir eile a leigheas
Ceadar uisce is cuairt riar
go dtí an áit a raibh an fear
tinn agus rinne an buachaill
beag an ċaoi ċéadna a rinne
sé leis an duine uasal eile
roimhe sin agus nuair a bhí
an duine uasal seo leigheasta
ċorruigh sé féin a gáire nuair
bhí an duine uasal eile. Bhí
brón mór ar ċuimhniú an tighe
annsin ar uċt an duine uasal
a bhí leigheasta acab. Coinnigheadh
tamall eile annsin iad súd
a leigheadh ar tsaoi iad agus
nuair a d'fagadar é fuaradar
lán mála d'airgead ón duine
uasal ar uċt é a leigheas. Agus
nuair a bhíodar a siubhal
annsin agus an mála airgid

ar an mbuaċaill. Dubairt an
buaċaill leis an ngabá go
raib a ċos tinn 7 go mba
ċeart nuai péire bróg aċaiṫeam
dó

Dubairt an gaba arís naċ
bfuiġeaḋ go mbéadh nuai go leor
aige aċ fé brí bréagnú a
rinne an gaba ċaiṫ nuair
a bréagnuiġ sé arís ní raib
an buaċaill beag ina ċodla le
fágáil aige.

Bí an buaċaill beag ...
ar cuma liom aċ nó nuair
feargaċ, adar sé, ní féidir nó
go bfuil mé féin indon
... a léiġeann anois adeir sé
Bí cáilmhe a ḋoċtúraiċ na
ċnuic ag uair a bí an béir
duine uasal léiġeann sa aige
Cuala sé annsin go raib

duine uasal eile annsin go dona
agus bhí sé a ḋéanaṁ ar an tslí
agus nuair a ḟaiċeas a ṫiġeaċt é
bhí an ḟaithe roimhe a ceapaḋ
go leigfeadfaḋ sé é. Ċuaiḋ
sé isteach san áit an raibh an
tṡíomaiḋ duine uasal eile
Cuir sé pota uisge a' fiuċa
ar an teine mar connaic sé
an buaċaill beag a ḋéanaṁ
Nuair a bhí sé a' fiuċa
Cuaiḋ sé go dtí an duine
uasal 7 ġearr sé an cloigeann
de. Ċaiṫ sé síos sa bpota
a bhí a' fiuċa é 7 nuair a
bhí sé an ḟad ċíos i ġceap
sé a bhí sé ag an mbuaċaill
beag fuair sé spúnóg 7
ċuaiḋ sé a ḃreaṫnuiġ air
Croċ sé aníos é agus ní
raibh ann ac go raibh sé

roinnt sleaṁain leaṫ-ḃriste

Níl sé sáṫaiṫ fada ċun sós agam, adeir sé.

Ċaiṫ sé síos arís é. Nuair a ḃí sé sgaṫaim ċíos arís ṫóg sé arís é ón nuair a ċroṫ sé aníos é ċuiġ leiṫ an cloiġinn síos arís sa ṗoca. Ċaiṫ sé síos an tsioniḋ nuair an cloigeann 7 nuair a ṫaiḃ sé arís dá tormuḋaiḋ ní raiḃ blas ar ḃiṫ san cloigeann ná raiḃ leaġṫa aċ na cnáṁanna agus na cnáṁanna sgaṗṫa sa ṗoca.

Ḃfada le muinntir an tiġe annsin a ḃí sé sa seomra mar dúḃairt sé ná ndeoċaiḋ sé aon áit dá leiġeas gan ṫáinig duine aca ag an doras féaċaint a raiḃ sé leiġeasta aġe

Níl mé réidh fós, adeir sé
d'ubhairt sé leis féin ansin
go raibh an méid-ach níor thánga
ach agus seasamh a rinne sé
a dhul a dhaingniú chúpla bídh
tá raibh ar an doras mar
bhí fios aige gurb é a mhairbhí
a lámhfhadaidh.

Is gearr gur bualadh an doras
ansin arís agus níl mé
réidh fós adeir sé.

Ó leig isteach mé adeir an
té a bhí ag an doras

Ní leigfead adeir seisean

Ó, adeir an té a bhí ag an doras
do buachaill beag cosnochtuighthe atá
ann

Más tú adeir an Gabha, anois
a cheannuigheann tú agus tarraing
an buachaill beag isteach sa
seomra.

Céard tá tarla agus tadhaig as
lus an ngabha
An múṫáil mór adeir seisean
rud a ṁuint mé agam
Mar sin adeir an buaċaill
beag a bfuil blas ar biṫ le
ċéile sa bróga óir.
Tá ḟios a'm nach bfuil ar
saoġal mara bfuil aon ġlóiṁín
ann.
Tarrainig an buaċaill beag
srúnóg as a ṗóca féin agus
ċuir sé síos sa bróga í agus
ṫroiċ sé graimín as, agus
ċaiṫ sé síos an graimín agús
sa bróga agus ċuir sé an
srúnóg síos arís nuair a
bí sé tamaillín ale ċíos
aṫ 7 ṫóg sé aníos é 7
bí an clogeann ina ċéile annsin
bí an clogeann ceart annsin

leag sé ar an duine uasal é 7 ní túisge a bhí sé leagtha ar nós chuir an duine uasal a sean-gháire as. Bhí sé leigheasta arís nóiméad.

Ar ndóigh bhí deifir ar an ngabha annsin a leigint na ndaoine anios a bhí sé á gcoinneáil síos ceann.

Coinnigheadh sa teach annsin é tamall eile 7 nuair a bhí sé ag imtheacht uaidh sin ins sé mála eile aige dó

Sé an buachaill beag a bhí ag iomchur an mhála an treomhaidh mála 7 nuair a bhí píosa siubhalta aca d'fhéach sé isteach péire bróg, go raibh a chosa tinn.

O a deir an gabha bíodh an mála 7 a bhfuil ann uile go léir

agus is mé a ġaoiṫfinn é
tá mise ganna ó ċárla
m'anam agam féin. ní mise
a ġaoiṫfinn é.

Dá mbeirfeá é sin i dtosaċ
aḋeir an buaċaill beag ní ḃeaḋ
ann aċ an ċéad lasraḋ, aċ
sé an ċaoi a dtáinig mise
a magaḋ fúit i dtosaċ. a'
gcuimhnigheann tú ar an lá a
dtáinig an fear ċugat ó Lasrais
an t-lasann a cur ar do
capall bán

Cuimhnigheann go maiṫ aḋeir
an gaba

gCuimhnigheann tú ar an lá
a dtáinig an fear go dtí tú
~~ag lasraḋ ort~~ a raiḃ an
dá fionnbean aige ag lasraḋ ort
cailín óg a ḃreagnaiġ dóib

Cuimhnighim go maiṫ aḋeir an gaba

Well nuair a ḃí anois ċaon
lá acab a dteacht sé agus sé
an ċaoi a d'ḟágas mé a
ṁagaḋ fúṫa, a ḋéanaṁ grinn
leat agus nuair a connaic mé
anois an cleas a rinne mé
ort ṫagas mé agus go
ndéanainn rópuint maiḋeaḋ
ma leabaiḋ.

Seo anois ceart sé an mála
airgid seo 7 téiġ abaile
agus ná déan aon ḃlas
doċtúrais arís aċ an ċéird
a ḃí ċeana agat. Déan
larann ceaċta sin a bḟuil
tú i ndon a ḋéanaṁ. Tá
do sean ċapall bán ar ḃinn
tí na corra dó tá sé beo
romhat sa ngarraiḋín nuair a
ġaḃfas tú abaile agus tá
do ṫiġ seanḃean ar ċaon

sumóg = blogam
bain sumóg as seo.

tugtí san teaghlaí mar bíodar
againn. Fan sa mbaile go
deo agus tá mise réidh leat
d'imigh an buachaill annsin
uaidh

Gach duine le n-a cheird féin

i mbaile na Cille, Garumna dom
23 lá de Bhealtaine 1933.

Ag é n-a athair Pádraic Ó Clochartaigh
a chuala an sgéalaidhe an sgéal
seo. Bhí an t-athair i ndon Gaedhilg
a léigheadh. Tá sé caillte le
cúig bliadhna fichead

Rí ar na Preabairí Taċaiṡe

Ḃí loċán uisge a ḃí lán le preabairí Taċaiṡe agus ní raiḃ ḟios ce hé an máiġistir, cuile ċeann mar a ċéile. Dubradar annsin dá mbeaḋ maiġistir no rí orṫab a ḃeaḋ na ċomairleaċ orṫab go mbeaḋ smaċt eicínt orṫab. Ḃí sé ráidte go raiḃ rí ar ċuile ṡórt cineál ins an tsean-aimsir. Cuadar annsin agus cuadar a ṫoruiġeaċt rí le cur orṫab agus sé an sórt rí a cuireaḋ ~~[illegible]~~ orṫab maide den dair duḃ. Caiṫeaḋ an maide isteaċ sa loċán acab agus nuair a caiṫeaḋ ḃí faitċíos nuair orṫab roimhe ideoraċ. Ní raiḃ ḟios acab céard a ḋéanfaḋ sé leob agus ġill rod

go gcuirfeaḋ sé comhairle éigin
orṫaḃ. Níor leig faitċíos dóiḃ
a ṫaḃairt-ċáil i sḋóraí. Aċ nuair
a ċonnaic siad naċ raiḃ sé
a corruiġe cor ar ḃiṫ d'iṁiġ
an faitċíos ⁊ ṫosuiġeadar a'
ṫeannaḋ leis sa daire nó
go ndeaċaiḋ ceann acaḃ suas
'na ṁullaċ uilig. Nuair a
ċonnaic an ċuid eile acaḃ
naċ raiḃ tada dá ḋéanaṁ
leis an gceann a ċuaiḋ 'na
ṁullaċ ṡíl siad go raiḃ cuid
ṁaiṫ acaḃ ann. Aċ ba
deire ḃí ġaċ ar ṫriall ar
an ṁaide 'na ṁullaċ acaḃ.
~~agus~~ ní ḋearna an rí tada
orṫaḃ. Duḃradar annsin go
raiḃ aiṫreaċ ar an rí ⁊ naċ
raiḃ ag corruiġe dá a ḋéanaṁ
tada aċ mar an gcéadna

i gcoimhneadh. Dubhradar nach mbeadh
sásta leo sin go gcaithidís
rud éigin eile a fhághail ina
leabaidh. Cuadar arís ag
tóraidheacht a málaidh, agus
dubhradar leo go bhfuighfeadh,
ó bhí an rí sin ro-shocair,
go gcuirfidís [Rí] chuca nach mbeadh
bacaí chó socair leis.
Cuireadh fáscadh uime ansin
chuca. Caitheadh síos sa bpoll
acab é. Sé an chéad rud a
rinne sé sin do réir mar
bhí sé a thigheacht suas leo
a bheith dá slugadh. Thosnuigheadar
ansin uaithe annsin is a dul
i bhfolach is cuile sgailp is
poillín ar fheadadaR is na
a raibh ortha.
Dhírigheadar arís chun
baile ag an té a ndeachadar

aige i dtosaigh a rádh go raibh
an garda so a cuireadh chuca
dá n-ithe ⁊ dá marbhadh ⁊
nach rabhadar sásta leis.

Sé an freagra a fuaireadh
⁊ tugadh ortha nuair a fuaireadar
sé locair nach raibh siad
sásta leis agus nuair a
fuaireadar sé a raibh
bhrácair ann ⁊ a chur
chríochnaigh ortha go raibh
cead acu tigheacht leis nó
leigint dó.

bhainimis na breabhaí lágaighe ~~bagair dóibh tigheacht leis~~
ar an lócaí an méad
annsin ~~agus nuair a bhí~~
a d'fhéad imtheacht ⁊ ní beag an ~~a bhfuirmeacht sise ag an tarlcóinn~~
eann ná d'fhéad ~~dhuibhig sí bhí~~ imtheacht nach
raibh ithe ag an tarcoran.

23. 5. 33

An Sionnaċ i mbun an Lóin.

An madra alla ⁊ an sionnaċ a bí i gcó-páirtíḋeaċt ag tabairt leo aon rud a ḃféadfaidís ac an lá seo tugadar uan caoraċ leo agus bí fios acu nac raib a ndóṫain idir an péire acu san uan Rinneadar a [illegible] ṡuas annsin ceann acu ḟanaiġ agus an ceann eile acu ṡiúl a ċoimeádaiḋ uile

~~[illegible]~~ Tuiġfaiḋ mise do ṫá roġain mise aḋeir an Sionnaċ leis an madra alla: "Téiriġ ṫusa ċun na coille agus fanfaiḋ mise i mbun an lóin, nó fanfaiḋ tusa i mbun an lóin agus téiriġ ṫusa ċun na coille. Ṫoiġ do

roġain anoir.
Bíonann an dá roġain
ḃí an madra alla ċuġa
ċun bealaiġ i gcoiṁnaiḋe aġe
Ḋíriġ an madra alla
ċun na coille ⁊ níor ċasaiḋ
tada leis ⁊ nuair a ċáiniġ
sé ar ais ḃí an ṫuan
iṫe ag an sionnaċ ⁊
ḃí an sionnaċ féin bailiġe
leis.

an dá ċat i ndlíġe le ċéile.

Dá ċat a ḃí i bpáirtíḋeaċt
le ċéile. Ḃídís ag imṫeaċt a' goid
ar ċuile áit a bfeadaidís.
Ḃí siad oíḋċe annsin agus
ġoideadar píosa cáis' as
teaċ agus roinneadar dá ḃí-
-óċ dá roinnt le ċéile.
Nuair a ḃí a píosa féin
annsin ag gaċ aon ceann
ḋubairt cat acab gur mó
an píosa a ḃí ag an gceann
eile ná aige féin. Ḋubairt
an ceann eile nár ṁó
go raiḃ an oiread aige-sin
aċ ḃíodar a' sáraiġeaċt
annsin go ndeaċadar
i ndlíġe le ċéile faoi.
Sé an breiṫeaṁ ar ċuir-
eadar fios air moncaí a'

an gcoill. Tainig sé annsin
go dtí iad ina bhreitheamh
agus a cuid sgálaí aige
go meádhuigheadh sé an dá
píosa. Chuir sé uisce sa
sgála annsin iad, ceann
i ngach aon sgála acab
agus nuair a bhíodar meádhte
annsin aige d'aithin sé
gurb é an cat a bhí a
rabh gurb aige a bhí an
píosa beag gurb aige a bhí
an ceart.
Tá an píosa a bhí ag an
gcat níos mó ná
do píosa-sa adeir an breitheamh
Bain sé féin plaic annsin
as an bpíosa mór agus
chuir sé uisce sa sgála
arís an dá píosa agus
ba truime an píosa

a bhí beag ċeana ná an
píosa mór
Bhain sé plaic eile annsin
as an bpíosa ba mó agus
d'ith sé é, ach nuair
a connaic an dá ċat go
raibh an cháis gar do bheith
ite aige ó adar fead
fág againn an méad
atá annséin anois, agus
beimíd sásta gul a lorgfad
ní ithfimís é.
Tuige nach raibh sibh sásta
i dtosach uair an moncaí
agus ní bheadh trioblóid
orainn agus ní bheadh call dom
a thriail. Tá an méad
atá fágtha anois ceart
dom-sa as ucht mo
cuid trioblóide agus
d'ith sé an fad annsin é

agus ní raibh bhéar ag aon
tae annsin acab.

Téigheann an dlighe ar na bochta
mar a théigheann an báistí
ar na cearca
Éirigheann na ceartaguibhí
sgoithtí san báistí

sgoinnteacha, snátha gubacha

23/5/33.

béilféirse stoc an margaidh

An Sgéalaidhe

Ar Pádraic Ó Clochartaigh seo a tháinig
isteach go Gaillimh chugam an 13adh lá
de Bhealtaine. Thugas cuairt indiu air
ina bhaile féin. Bhí cuirthe romham an féidh
thart timcheall a dó a chlog agus d'imigheas
liom féin. Bhí Pádraic Ó Gallchobhair,
dlígheadóir, i n-éinfheacht liom. Ar an mbealach
siar dhúinn d'iarr fear marcaidheacht
orm. Thugas marcaidheacht dó 7 do
gharsún a bhí i n-éinfheacht leis. Fear
timcheall 65 bliadhain, stracadh ina
shiubhal agus é tromchroidheach — bhí
tear san aer — éadaighe trom olla
ar do dhéanamh na n-oileán gan
cóta air ná bróga ach léine
trom olla. 7 [illegible]. Trí bliadhna
sa mbaile ó Mheiriceá atá ar
chaith sé 26 bliadhain ag pábháil
sráideanna i gcathair St Paul

Ait an rud go raiḃ siopa bróg
ag m'aṫair sa gcaṫair ċéanna!
Níor ṗós an fear pábála againn
Agus nuair a ḃí a ré oibre
caiṫte ṫáiniġ sé abaile. Ḃí
cuṁalaiġ ar nár ṫág sé léir
mór againn. Ḃí sé roinnt
boḋar agus ṡílfeá ar a ċuid
gnéiṫe nár labair sé aon teanga
eile againn aċ í. Iomḋa sin
gnéiṫġeoir nár ṫagann abaile
Ṡroiċeamar baile na Cille
timceall a ceaṫair a ċlog.
Ċaiṫeamar tamall maiṫ ar
ṫaoḃ an ḃóṫair ag iṫe lóin.
Tá teaċ an sgéalaiḋe leaṫ míle
ó ḋeas don ḃóṫar go Cuigéal
7 timceall míle ó'n gCuigéal
Nuair a ṫáiniġeamar go dtí
an teaċ duḃraḋ linn go
raiḃ Pádraig ar an ḃfarraige

ag ionnsaighe. Ċuadamar síos an
bóiṫrín go dtí an taoḃ ó ḋeas
san áit a mbeadh sé a' teaċt isteaċ.
Tá an ċearnóg míle ón teaċ
agus tá an taoḃ seo de Ġortmóra
leacaċ lom gan sgraiṫ ar
an leic aċ ins na loganna
ṁóraiḃ. Tá na loganna cuṁa
faoi ḟéar ⁊ tá corr ṗáirte
cuirṫe le feaċcál. Beiṫiḋ
annso 's annsiúd. Níl teaċ
ar biṫ cóir teaċ an sgéalaiḋe
agus an cladaiġ. Sé an codlaiṫe
atá cóir ~~an~~ Ġortmóra ⁊ Ḃrasain
bí an lá go h-álainn ar fad
agus bí aoiḃinn an tsál bíonnseaċ
agus an tocaitín leiġṫaí nuair a
bfuil an teaċ sólus le feaċcál
bí an sgéalaiḋe go díreaċ tar
éis teaċt isteaċ nuair a
ṡroiseamar an ċearnóg ⁊

12.45 a.m. an ċuaċ ag labairt ag toirt bríġe 24. 3. 33

bí mac dó i n-éinfeaċt leis. bí dá
ṁongaċ aca trí cinn aca mór
agus trí cinn eile ar méid sgadáin
bí dá spóilín aca. baoiṫí: eascanní
beaga a fuaradar faoi ċloċa ar
an gcladaiġ. Bí an ċurach
ceangailte le gcaraín. curaċ
áḋṁuid a rinneaḋ i gCloċ na
Rón. Mac dreaṫár don sgéaluiḋe
a rinne í. Ṫógas pictiúir
an ċuraigín; an ċurach 7 coca mór
feamainne le bricíní tréisin.
Ṡiubhlamar ar ais i ndeoiḋ an
sgéaluiḋe go dtí an teaċ.
Tá an teaċ ar árd 7 radharc
breáġ ón tráiġ. Cuan Cill Ciaráin
siar uainn, Cnoc Mordáin,
Cnoc Coillín 7 taoḃ tiar de
a ċloinn forrmas beag i na
beanna abhfad ó ṫeas. Caorán
mór siar uainn i ngar.

Níl fasgadh dá laghad ag an teach
na corainn ar aon ghaoth. Teach
fada caol tuighe. Fairsinge ann
bhí bean Phádraic sa gcliúid
Seanbhean lag lághach. Bhí fleasgán
uisge dubhairt sí ach ní raibh
mórán le rádh aice dhéanfar
mo ghnótha. Dubhairt Pádraic nár
chaith sé féin tobac ariamh
ach go gcaitheann an bhean
agus go mbeadh iongantas ann
mara go gcaithinnigeadh sí tobac
léi. Thosaigheamar ag seanchaidheacht
agus bhí fonn insinte ar
an sgéalaidhe. Thosaigh sé ar
Sgéal an Ghabha nach raibh iudan
tada a dhéanamh ach lorgann
céachta. Bhí an lá go breágh te
amuich ach bhíos plúchta sa
teach le teas na teineadh
agus b'éigin dom a corraghadh amach

Ċuadamar amaċ ⁊ ṫugamar
na caṫaoireaċa linn ⁊ bíos
a' sgrúdú go dtí a seaċt a ċlog.
Tá an teaċ déanta le dá
ċéad bliain agus bunaḋ a
ṁáṫar ann ó ṡin. Cleaṁain
ṫeaċ ab eaḋ a aṫar mór. B'í
sí bean de Ċloinn Mic Con Faola.
Le claḋaiḃ a ḃí na tigṫe ar dtúis
agus ḃí an áit ar fad faoi
ḟoṫraċán. Ní raiḃ teaċ níos
fuide isteaċ ón gclaḋaiḃ ná
a' teaċ féin. Níl teaċ idir
é ⁊ an claḋaiḃ anois ⁊ tá
go leor tigṫe ó ṫuaiḋ de
an ḃóṫar ar fad bainte, agus an
sgraiṫ glas dá ndóġaḋ ag na daoine
Baḋ é an t-ocras a ċuir
cosg leis an sgéalaiḋeaċt timċeall a
seaċt a ċlog. Ċuadamar annsin go
dtí an teaċ aoiḋeaċta ar gcuigéal

agus ṫáinig an sgéalaiḋe i n-éinfeacht
linn. Nuair a bhí biaḋ caiṫte againn
ṫosuiġ sé ar an sgéalaiḋeacht agus
bhí dá ḃuidéal leanna duiḃ ólta aige
agus bhí sgreadaċ ina ġlór. D'innis
sé roinnt sgéalta breáġa a bhfuil
a leiṫéidí céadna le fáġail i nAesop
agus is trí-ḋéag mar iad a innseaċt
d'ḟanamar ag an sgríḃneoireaċt
go dtí a deiċ a ċlog nuair bhí
bóṫar fada roiṁainn go Gaillimh
Bhí an sgéalaiḋe an-ṫásta linn
agus ṡíneaḋ sé ar a ċuid sgéalaiḋeaċta
.

14 . 1 1936

(ó [illegible] [illegible] Uí Ġormáin, Gorumna)

Sinéad Ní Ṡeaċnasa

B'as Baile Ṫír an Ċlaiḋ Sinéad Ní Ṡeaċnasaiġ. Bí sí pósta ag Éamonn Ó Flaiṫearta as Oileán Garumna mac do Ṡeán Bán Ó Flaiṫearta. Ċuir Éamonn 7 a ḃean Sinéad fúṫa i nGuirt Mór san áit a bhfuil áras na nGardaí. Bí na bailte seo aca uilig féin. Guirt Mór, Mámín, Gleann Treacana, Baile na Cille, Poll Uí Ṁuirín, Sranac [illegible], leis a ḋruim. Bí na tionóntaí ag íoc cíosa leo agus iad féin ag íoc cíos le Freonnraí [illegible]

Nuair a bíoḋ an t-earraċ curṫa ag na tionónta ċaiṫfeaḋ [illegible] le [illegible] a [illegible] ceilpe [illegible] le [illegible]. Bíoḋ [illegible] na ceilpe ag Éamonn

o ḟlaiṫeamnas agus an lá eile ag
an té a ḋéanfaḋ é. Bíḋ báḋ
ṁóra aige a cuir na ceilpe go
Gaillimh. Bíoḋ fir ḋá ṁbeaṫuġaḋ
ċúns a bíḋeaḋ ag obair mar sin
aige. Bíoḋ campa aca ar
fuaid léi agus ins na háiteaca
a raiḃ an ṫeamainn dubh fairsing
agus iad a' fanaċt oiḋċe is lá
sa gcampa. Bíḋ go leor dá
ṁuinntir na háite ins na
báḋ ṁóra aca. Bíoḋ ceilp dá
ċur ċun Sruibail agus mar is
fadaḋ dá dteaċt abaile leis
na fir a ḃeaṫuiġ

An fíġeadóir a ṫeaġaḋ isteaċ
ċuig Eamonn 7 Sinéad múġadóir saor
oibre dóiḃ, múġadóir stól dó.
Bíoḋ daoine báḋ ag obair dóiḃ
agus bíḋ daoine ag an ngabáin
naċ le bíoḋ ṫanaim na mbáḋ,

agus ag fear déanta scol ngróraí.
Is iomḋa fear ceirde a ḋiug
na Flaiṫeartaiġ saoṫrú dóiḃ.
Ḃí Éamonn saiḋḃir agus go leor
den talaṁ faoi ḃeiṫiḋiġ aige
féin.

Deirḃiúir do Ṁáilleaí na gCaorán
a ḃí pósta ag Seán Bán Ó F. Ba í
máṫair Éamoinn Í. Ḃí an Máilleaí
ina ċóṁnaiḋe ar na Caoráin san
gceanṫar Ruaḋ sul má ċuaiḋ
sé go hÉirinn. Ní raiḃ mórán
tuaiṫe in Éirinn ní ḃfeadar nó
a ṫeaċ. Ḃí sé ina ṫionónta ag
Tomás Mairtín agus ḃaḋ mór
an ṫóir ar an Mairtíneaċ é
Sé an ṫóir is mó a ċuaḋ
leis an Máilleaí a ḃeiṫ ina
ṫionónta aige.

Ḃí an Máilleaí seo a ṫarraingt
ar Ġeanṫa ⁊ bíoḋ baiṫlle fíona

i gcómhnaiḋe gna ṫeaċ an clár
bairge as 7 cead ag ċuile duine
lán a ṫóiġ a ól as. Nuair
a ṁarḃuiġeaḋ mart nó caora
ní cuirṫí salann ar aon ċor
'sa mar roinneaḋ sé an ḟeoil
agus a bíoḋ sí ite sul dá
mbeaḋ salann a teastáil uaiḋ.
Bhí cáil na féile ar an Máilleach
agus nó táirgeas cáil gan caillteanas
dairtear. D'áiṁuig sé go hárrainn
agus rinne sé teaċ breag i nGlinn
Éinde. Tá an teaċ fós ann
bhí ann a bhí an Coláiste Gaeḋilge
bhí i n-aice le Teampull Beonáin
acht sé. B'oncal d'ḟear Ṡinéad
an Máilleach seo.

Bhí beirt mac ag Éamonn agus
Ṡinéad. Máirtín óg 7 Proinnsias óg.
Cailleaḋ Éamonn sgáṫani uaiḋ
sul ar cailleaḋ Ṡinéad. Cailleaḋ

Bhí gaol ag Máilligh Ceann Léime le Máirtín Mór Ó Máille. B'in iad na sean-Mháilligh.

Bád Shméid Ní Sheachnasaigh

Bhí bád mór ag Sméid ab fhiú mórán. Cailleadh an bád. Nuair a cailleadh bád ar fhairrge deireadh "Bás mo bád Shméid Ní Sheachnasaigh ná í!" Seáin Mac Donnchadha, Órd.

an bheirt aca ina bhfir óga. B'fhigheadh beo Indians an fhir agus Indians na cloinne. Nuair a cailleadh an chlann bhí fearg a dhóthain air sa tír. Chuaidh sé go Baile Átha Cliath. Bhí dréachtáin bréige ina chomhairleán. Thigeadh sé ar uairibh go mbuic go Gaillimh mhór.

Bhí buachaillí bána go tréan i nGaillimh an uair sin. Bhídís ag tarraingt a ndlighe féin a cheartú agus bhí taraicheos rómpa. Bhídís ag tarraingt luach a gcíosa ar chuile rud agus gan cead a bheith ag duine ar bith luach níos airde ná an luach a leagadar féin ar fhagháil ná ar chóir a bheith ann. Thógadh go leor acu agus cuireadh i bpríosún iad. Bhí Seán Ó Seachnasa dá gceangal na gcúig 7 chaith siad saor.

Diúc a d'ól poitín

Ḃí Domnall Ó Mongáin ar an Ros Ruaiḋ pósta ag dreifiúr Ṫomáis Ruaiḋ anġne. Ḃí inġean leis an mbaile seo pósta san gCuigéal ⁊ ósta aice. Is iomḋa ceaig mór poitín a ḋíol sí agus a rinne sí agus ḃí fonn ar daoine aice. Ḃí sí pósta ag Taḋg Raincín, Raincín a rinne scopa Ṡabaidne. San mbliain 1880 an bliain a ṫáinig na tarrtaí nua an champion ṫáinig Diúc of Edinburgh le luiṫ tarrtaí ⁊ ṗlúr go Cuan Caisín. Ċuaiḋ Raincín amaċ ag carġaċ leis an Diúc ar loc báid na cille ḃí raiḃ breac ná aireaċtáil dá ḟógairt ag an Diúc. Ḃí buidéal poitín ag Raincín agus ṫabair sé leis an Diúc nár ḃlaiseaḋ pingin le n-a ṡeanaṫair aċt. Níl aon doċar ann, adeir an Diúc

agus d'ól sé lán braoin. Ní raiḃ
ann aċ go raiḃ an braon
poitín ḃrea agus nuair a ḃícead
sé ḃreaċ. Bíġ sceaċ braon go
leiṫ na mbreac.
Ċuaiḋ sé ag an Reaġaltas ina
ḋiaiḋ sin agus d'iarr sé orṫa
an ḃraiċ a ṡaoraḋ. Saoraḋ
an ḃraiċ annsin agus ní
raiḃ aon ċáin ar an mbraiċ
uaiḋ sin amaċ.

Ḃíoḋ faoisidín ag Sagart san Ros Ruaḋ. Ḃí faoisidín i dteaċ Ṡeáin Ḃáin lá 7 ní raiḃ duine ag an sagart a ḋ'ḟriṫeálfaḋ an tAifreann. Dubairt Dóṁnall Ó Mongáin go raiḃ sé féin in ann an tAifreann a ḟriṫeáil. Ṫosuiġ an Sagart ar ráḋ an Aifrinn. Ṫosuiġ Dóṁnall á ḟreagairt an tSagairt. Nuair a ċuir Dóṁnall an dara freagraḋ ar dubairt an sagart leis naċ raiḃ ḟios aige beiriṫ nó beo céard a bí sé a ráḋ.
"Tá mise leat-sa mar sin," adeir Dóṁnall, "níl ḟios agam céard tá mé a ráḋ."
Cleamain ~~[illegible]~~ do luaiḋ an ġine Dóṁnall.

an Dlíġeaḋ — Pádraic Ó Cloċartaiġ

Seanḟocal.

Téiġeann an dlíġeaḋ go na daoine boċta ar nós mar ṫéiġeann an báisteaċ go na cearca.

Nuair a ṫiocfas an báisteaċ téiġeann cluimí na circe ina sroineaċa agus fliuċfar go gcraiceann í leis an mbáisteaċ. An duine boċt nuair a béas sé i ndlíġeaḋ caiṫfiḋ sé a mbeiḋ aige leis agus béiḋ sé ċóṁ sroineaċ leis an gcearc an lá báistiġe.

Cén ḟáṫ a bhfuil an ċearc sroineaċ ṫar an ngé agus ṫar an lacain.

Sin a sean-aimsir bíoḋ máiġistir ceapṫa ar ceann na n-éanlaiṫ ar fad. Ġlaoiḋ sé lá ar an ngé 7 ar an lacain agus ar an gcearc. Ċaiṫ sé meall ime ar an urlár ag gaċ aon

ceann aca. Chuimil an ghé is a lacha dóibh féin an t-im agus chuir an t-im bealadh ar an gcluimhí i riocht is nach mbeadh an t-uisce a dhéanamh aon dochar dóibh ó shin. D'ith an chearc a cuid féin den im nior chuimil sí tada di féin níl sí indon snámh leis an bhfliuchán ó shin.

an teine ċomarṫa

Nuair a ḃíoḋ bád a' ṫigeaċt ó ḟarraige le luċt ḃíoḋ teine ċomarṫa lasta ar ċnocán i n-aice an ċuain a mbíoḋ an bád le ṫigeaċt ann. Comarṫa an teine naċ raiḃ soiṫeaċ an Ríoġ sa gcuan. Nuair a ḃfeiceaḋ caiptín an báid an teine ċomarṫa lasta an oiḋċe ṫiocfaḋ sé ní ṫiocfaḋ sé isteaċ. Bíoḋ ~~[illegible]~~ mórán mór ac ṫuaiṫlain ag ṫigeaċt isteaċ ó ḟarraige i nglaladh Ċeolaim i dTír Meallain. Bíoḋas a' súil leis tamall ar feaḋ coicíse agus bí an teine ċomarṫa lasta ċuile oiḋċe dó aċ níor ṫáinig sé. D'éiriġeadar as an teine annsin. Ní raiḃ fios acab céard d'éiriġ dó. Ṫáinig sé annsin oiḋċe agus bí sé a' ceapaḋ gur faillige a

Rinne an ṁuinntir sa mbaile nuair
nac raiḃ súil acu leis, mar
bí failtiġe rómpa aige féin
Ċasuig sé gréasaí, i gcaladh Ċúlagain
agus bí sórtas an Ríoġ ann
roimis. Rugaḋ air 7 tógaḋ an bád,
sgaoil a raiḃ innte,

i náiríṫe a ċéile.

Nedda Mór Seoirse

Bí Nedda Mór Seoirse ina ċómnaiḋe i mBaile na Cille. Bí gaol aige le Seán Bán Ó Flaiṫeartha. Deiridís go 'Seán Bán' a ṁáṫair. Ní rabhadar an-[illegible] le ċéile tar éis gur gar a bí acab le ċéile. Bí S[illegible] og Nedda Mór ag [illegible] sé a [illegible] go Sranna a ceannaiġ. Ṫigeaḋ sé isteach go [illegible] le n-a luċt. Bíoḋ luċt [illegible] dá ċoimeád ag a ṫeaċ féin aige. Cuirtí na buidéil 7 na páipéanna i bfolaċ insna mútaí (claisteaċa fód). Na bliadhanta caoċa ina ḋiaiḋ sin ċorruiġ [illegible] a' ḋóġaḋ na mútaí agus ṫuiceaḋ go leor buidéal ionnta, buidéal gleannán [illegible] ġan aon [illegible] oibriú. Ní raibh aon ionntaoib mar bíodar pléascán ag an tine.

bhí dúthaigh ag Nedda mór gar don
Chlochán agus dúthaigh ar an ~~fán~~ Leonán.
d'aistrigh sé as baile na Cille
siar go Clochán nó go háit
7 mairc leis. Is ann atá sé curtha.
B'inghean don tSeoirsigh seanmháthair
Mháirtín Ghréilis a bhí i nDoras
Fhlannagáin. Cailleadh an Mháirtín
seo i dteach an tSeanchaidh.

Oileán an Anma.

Tá Oileán an Anma i mbéal Ċuan Ċuigéil ar an taoḃ ṫoir amaċ ó Poll Uí Ṁuirinn. Briseaḋ ṫsoiṫeaċ ar gob an oileáin agus níor báṫaḋ aċ aon fear amháin bí luċt codálta innte. Ṫóg na ġárdaí ~~farraige~~ an luċt aiste. Tá an t-adhmad urláir ⁊ an halmadóir le feiceáil fós ann.

Soir ó Oileán an Anma atá Carraig na nGall idir é agus Cara na Trágha Báine.

Fíoruisce Maoilre Óig

Bhí Maoilre Óg Mac Donnchadha ina
chomhnaidhe i dTír Ní i n-Oileán Gormna
ba le n-a ... Tír Ní ar an
Tráigh Bán. Tá an t-ainm Maoilre
ag imtheacht leis an dream i gcomhnaidhe.
Rinneadar balla uisge i lár na
reilge sa Tráigh Bán le go gcuirfí
ann uisge ... Is ann a chuirtear
an dream i gcomhnaidhe. Tá
ospidéil acab ann. (Féic Seosamh
Mac Donnchadha – an leabhar beag dearg).

Ó Maoláin
Ó Briain
Ó Cearbaill

Sgoláirí bochta

Bhí sgoláire bocht i dTeampall Mealláin roimh mo linn-se, le linn m'athar. Chuala mé caint air. Bhíodh sé ag múineadh gasúr insna tighthe agus pinginn a dtabhairt Dé Luain acab leis. Séamus Ó Maoláin a bhí air.

Bhí teach beag i mbaile na Cille idir mo theach féin agus an fharraige. Is ann a bhí Seán Ó Briain ina chónaidhe é féin agus a ṡean-bhean. Ní raibh aon chomhluadar acab ach iad féin beirt. Bhíodh Seán Ó Briain ag múineadh sgoile roimh mo linn-se. Ní raibh aon ~~sg~~ teach sgoile aige ach an teaichín cónaidhe. Ní raibh aon sgoil riaghaltais i nOileán Gorumna ar dtús. Ní léigfeadh Ard-easpog Mac Éil isteach iad. Bhí sé i n-aghaidh an Bhéarla 7 i n-aghaidh Sagsana.

Connac mé féin sgoil ag sgoláire boċt a bí 7 n/mr Ní. Ó Cearbaill a bí air. Bí teaċ beag aige féin agus a ḃean ar an aleán ar aġaiḋ ċéib Ċloiċ na Rón. Gasúir Inis Ní a bíoḋ á ġul innte. Tá sé sin suas le ceiṫre bliaḋan 's trí fiċid ó ṡoin.

Ní bíoḋ sgrúdúiḋ ar siubhal cor ar biṫ acab ins na sgoltaċaiḃ sin go mbeaḋ gasúir aḃfad ar sgoil agus bí daoine go leor sa tír a bí i n-ann léiġeoireaċt a ḋéanaṁ aċ ní sgrúdúiġṫe blas ar biṫ.

Le linn m'aṫar a bíoḋ a ġul ar sgoil bí Gaedilg dá múineaḋ. Bí m'aṫair i n-ann Gaedilge a léiġeaḋ agus a aṫair roiṁe. Bí leabhar Gaedilge ag m'aṫair le Cuid Taḋg Gaeḋealaiġ Uí Ṡúilleabáin. Bí an leabhar sean-a

agus is é a d'ḟoġluimiġeas ḋoiġeas
an ṗeacaiġ leis an mbás.

Bí sgoltacha Riaġaltais 7
Tiġ Meallóin abfad sul má
cuireadh ar bun i n-oileán Gorumna
iad. Tiġ Meallóin
le dtoiġe na Gaillṁe an am sin agus
leigeadh sgoltacha an Riaġaltais
uiliġ ann abfad sul má
leiġ Árdeasbog Mac Éil uiliġ
i na dtoiġe féin iad.
Nuair a ṫáiniġ na sgoltacha
Riaġaltais cuireadh máiġistrí
Béarla uiliġ ionnta. Béarla
a bí acab ar fad á ṫeagasc.
Ní rabhadar i n-don an Teagasg
Críostaiḋe Gaeḋilge a múineaḋ.
Pádraic Antoine Mac Donnċaḋa a
bíoḋ á múineaḋ Teagasg Críostaiḋe
nuair a bí mise óg. Nuair

a bíoḋ Aifreann moċ ann bíoḋ sé
á múineaḋ leaṫ-uair ina ḋiaiḋ
arís nuair a bíoḋ Aifreann
déireannaċ ann leaṫ uair
ina ḋiaiḋ. Nuair a ḋúisiġ mé
féin suas bíonn a múineaḋ Teagaisg
Críostaiḋe sa teampoll Dá Ḋóṁnaiġ
ṫuġ m'aṫair dom le n-a léiġeaḋ
leabar Ṁic Éil a bí agam. Bí
leaḃar eile ann roiṁ leabar
Ṁic Éil leabar an Ċeaṗḋubánaiġ
an Dr Ó Ceaṗḋubáin. Is fearr
an múineaḋ a ċuirfiḋ sé uaiḋ
ná leabar Ṁic Éil.

An tAthair Aibhistín Ó Duibhir a phós m'athair ⁊ mo ṁáṫair ⁊ 'sé a ḃaist mise. Ḃí sé ocht mbliana déag sa bparáiste. Ċuaiḋ sé an bpobal seo (An Ceannaire Ruadh) go Dún Mór. An fear Gaeḋilge a ḃí ann. Seanmóirí Gaeḋilge a ḃeaḋ é i gcómhnaiḋe. Ċuala mé go minic á seanmóireacht é. 'Sé an tAthair Peadar Mac Con Buiḋe a ḃí ann ina ṡagart paróiste. 'Sé a ~~[illegible]~~ rinne teach pobail Ċárna agus rinne sé teach pobail i [illegible] ar ḃruach Ċuan an Ḟir Ṁóir. Ċuaiḋ sé seo go hÁṫ Cinn. An tAthair Máirtín Mac Fhlóid i ndiaiḋ an Aṫar Aibhistín. Cailleaḋ é sa ḃFrainc. Fear mór Gaeḋilge a ḃí ann. An tAthair Uaitéar Mac Con Buiḋe ina ḋiaiḋ sin.

an-ḟear Gaedilge an tAṫair Uaréir. an tAṫair Seán Ó hÉilíġe. Bí an Ġaedilg go binn aige. Bí na sagairt ṗaróiste ar fad an-Ġaedealaí le mo linn.

Bí an tAṫair Méalóid lá a' gul abaile ar a ċapall tar éis pósaḋ a ḋéanaṁ i bḟine. Bí tiománaiḋe aige Jack. Nuair a bíoḋar a' gul suas an árd cé méad a ḟuair tú a Jack? adeir an sagart le Jack nac cuma ḋuit sa ḋeabal, adeir Jack, cé méad a ḟuair tú féin?

T. Ó Máille.

[illegible]

[illegible]

an tArdeaspog leis. Rinne sé
é sin, ċuir sé na tionóntaí
a ċaiṫ amaċ ar ṫaoḃ an
ḃóṫair, ċuir sé go baile an
ḋoiriġ iad agus ċuir sé gaḃáltas
do ḋaoine muinntir aċeḃ. Ċuaiḋ
an tSiaraiġ aḃairṫiḋ le Ḋiuċaláin
na ṫoġa.

Seosaim Ó Monġáin agus
Pádraic Ó Cloċartaiġ

Nuair a tháinig mé i gClár.

Bhí sé sonas ⁊ sean-grín

An Scéalaidhe féin

Athair máthar m'athar féin a thóg an teach a bhfuil mé im chónaidhe ann, Seán mac Confhaola do b'ainm a máthar sin, Nuala. Seán Nuala a tugtaoi air. Bhíodh Clann mhac Confhaola a' dul go France. Rugadh mo sheanmháthair sa teach seo. Phós sí fear de Chlochartaigh i Lisín Caleis. Is ann a rugadh m'athair. Bhí mac le Seán Nuala ina shagart báid i mBaile na Cille sa tseanteach. Nuair a bhí m'athair ina stócach tháinig sé sa teach a foghluim céirde ó n-a uncal Peadar mac Sheáin Nuala. Phós Peadar bean de Bhrúnaigh i nUlbanaigh feadhain. Bhí uncal eile ann Marcus nár phós sé ariamh ⁊ d'fhan m'athair san áit. Tá an teach déanta ós cionn 150 blian.

Lorgánaí a Llamán fisher.

Bíoḋ Seán Nuala a gul go Feanna agus Seán Óg a ṁac. Bíodar a' tógḃáil leaḃán siar ó Inis Bó Finne lá Bealtaine seolaḋ na báid ó Ṫír Ṁealláin. Fear aca seo a ċaiṫ an tsleog tar bád eile gur ċuir sé an ġaḃán í. (Féac an sgéal ag Séamus Mac Donnċaḋa) Ḃí mo ṡeanaṫair 'na stiúir báid agus tá a ṁac 'na stiúir báid i n-Inis Fí. Sé mo ṡeanaṫair an ċéad saor a rinne na curaċa adhmuid agus tá cuid ṁaiṫ aca anois ann.

Ḃí fear de na Cloċartaiġ 'na ḃfeiġlí. Ba col ceaṫrair ḋéanaḋ mo ṡean-aṫair agus aṫair an Ċloċartaiġ a rinne Léigeas an tSruṫáin buiḋe. Is in aice le Branda Harbour atá an Sruṫán buiḋe an áit a raiḃ teaċ beag ag Colly Bailey. Mícheál Ḋiarmuda Ó Cloċartaiġ an fhile.

Nuaiṙ a ḃí mise óg ní raiḃ
aon ḋroiċead ó ḃéal an Daingin
go sléiḃe ní go Ceann Gualainn.
An droiċead idir Leitir Mealláin
agus Garumna an ċéad droiċead
a rinneaḋ. Droiċead an Daingin
an ċéad ċeann eile a ḋéanaḋ
idir Béal an Daingin ⁊ Eanaċ Ṁeáin
droiċead na dTrácta idir
Eanaċ Ṁeáin ⁊ Leitir Móir an
céad droiċead eile, agus
ina ḋiaiḋ sin rinneaḋ droiċead
Ceappaig a' Loċáin idir Leitir Móir
⁊ Garumna. Tá droiċead beag
eile gaḃáil isteaċ go Furnais
idir Leitir Mealláin ⁊ Furnais.
Tá Daingnis gan droiċead fós
agus Inis Eirc ⁊ Inis Bearaċáin
ar an tOileán Iarṫaiġ.

Le linn m'aṫar ní raiḃ teaċ poḃail ar ḃiṫ i nGoruṁna. An teaċ poḃail ba ġoire dúinn teaċ poḃail na hIona ag an Tulaiġ seaċt míle déag uainn. Corr Ḋóṁnaiġ léiġeaḋ an sagart Aifreann i dteaċ cóṁnaiḋe. Ní raiḃ teaċ poḃail i Leitir Mealláin ná i Leitir Móir ná sa gCeaṫraṁa Rua ná i Ros Muc.

Tá croċán an Aifrinn i mBaile na Cille taoḃ ~~ṫoir~~ ṫoir ṫuaiḋ de Loċ Baile na Cille. Ḃíoḋ an tAifreann dá léiġeaḋ sa ngleann agus daoine san timċeall ar an gcroċán.

Tá seanroilig i Scanbaile i mBaile na Cille agus sean-tséipéal ina ṡeasaṁ i gcóṁnaiḋe ann. Tá sé an-tsean.

Tá 74 bliadhain anois agam. Nuair a ṫáinig mé i gcéill ní raibh aon ċaint ar Parnell, ná ar Davitt.

Ag iasgaċ, ag déanamh ceolta, ag cur fógraí a' beoiú mar a bhí muinntir an bhaile nuair bhí mé imo ṗócaí

Bhí fígheadóirí go fairsing ní raibh dóib ach trí pinginí ar an tslat. Tá dá ċuisṫin dóib anois. Bhí gréasaidhe sa tír againn 7 ba breaṫ uaċa na bróga a ḋéanamh. Bhí táilliúir a' siúl tíre ó ṫeaċ go teaċ.

Connaic mé líon dá ċur dá bualaḋ 7 dá sníomh bhí mo ṁáṫair i ndiaidh eangaċ a ḋéanamh 7 an sorúga a ṡníomh ar an ṡníṫa lín.

an ċaint le togáil ġánaiḋ
gnúdaiġ – tá ceann ag
Pádraic Ó C.

ḋúsġóċfaḋ na mná an ġráin liú
Nuair ḃíoḋ ceirtlín snáṫa curṫí
go gcaillfiḋ é go leigfeaḋ fear
leigint ḋruim é. An fear a ḃíoḋ
a leigean sgrúḋa ḋánaiḋ is
mín nó láidir é go raiḃ mar
ṫeasgóċaḋ uaṫ. Ḃeaḋ trí-
snaiḋ ag gaċ sgrúḋa, aċ ḃíoḋ
na snáṫa níos láidre ná a
ċéile.

14.1.36.

22. 2. 36

Sioc tríḋ oiḋċe
ar ḋíol Fionn a ḃróga air

Ḃí sioc mór ann i dtús na hoiḋċe agus ḋíol Fionn a ḃróga leis ~~ta~~ le fear a ṫáinig ṫá n-iarraiḋ go gcaiṫfí an sioc. Ḋíol Fionn na ḃróga leis go gcaiṫfí an sioc, ḋíol an fear go nairṫeaḋ an sioc go ceann leiṫ-ḃliana. Tráṫnóna lá ar na ḃáraċ ḃí an sioc ~~[illegible]~~ caiṫte agus ḃí na ḃróga agus a ḃuiḋ ag Fionn, ní ċeannóċaḋ sioc tríḋ oiḋċe aḃfad

Ḃliain an tSeaca Ṁóir a ċonnaic caiṫe scór ḃliain ó ṡoin. Ní raiḃ ~~loc~~ loċ ná sruṫán gan a ḃeiṫ reoiḋte an ḟeaḋain duḃ a ḃí ḃaiste ní raiḃ aon ḃraon uisge. Ḃí carranna ag iomċar ġul ar loċ Ḃaile na Cille daingniġeaḋ an sruṫán naoi ó ṡoin agus ġéag na broc an ġoí.

Balla na Spáinneach

Tá balla na Spáinneach i gCill Éinne i nÁrainn ar aghaidh Chill Rónáin anonn. Céibh atá ann, céibh sheanda atá ann bhíodh siad a cur móin' amach ann. Tá céibh eile le hais an balla sin, poll na Darbh, (bhíodh tarbh ann fadó) agus [illegible] mór amach ann. Caithfidh an bád a ghabháil timpeall balla na Spáinneach isteach go Poll na Darbh má bhíonn ~~bád~~ farraige ~~[illegible]~~ calaidh ar bád i gCill Rónáin ní fanfaidh sí ann, má fhéadann sí, gabhfaidh sí anonn go Poll na Darbh níl aon fhascadh istigh annsin roimis gaoth ar bith. Fanfaidh sí ann gan cábla na ancaire

An leabhar a fuair fear do Mhuinntir ~~Laoidhe~~

an leabhar dochtúireachta a bhí ag
muinntir Laoidhe is 7 nÁracain beag
a bhfaradar é. Fear de muinntir
Laoidhe 7 a bhí ag an Locáin beag
a fuair é. Bhíodar ag lorgaí
ann nuair aingeadar go Dáiry
dalain faoi'n ubhád. Is an
Tig a bhfuil Peadar Gabha anois
ann.

Bád Ghréad Ní Sheachnasa.

Bhí bád mór dá chrann ag Gréad Ní Sheachnasa. Timpeall is cupla scór tonna a bhí sí. Bád tráchta a bhí inti. Rinneadh í 7 leanamh mór í ag freastal an oileáin. Báthadh í ar an gcéad turas anonn le lucht ceilpe. Ba dhaor an feall a caitheadh. Bhí dá scór tonna ceilpe inti 7 bhí £10 an tonna í. Bhí an captaen ar an mbád sin. Dá mba seanbhád féin í bheadh captaen uirthi. Tarraingeann bád nua uirthi go minic. Bhí poll gan bhac uirthi nó ceal freastail uirthi.

tagaí inis fé (? mar sgéal)
a' teaċt go hInis Léin
ag an fear atá 'na gclé
is ait atá an léim ✓

Duine an ḃocht a ḃí 'na gclé is beag an barr a ṡaoġail a ḃí aige. Bíoḋ na tagaí a ṫigeaċt ar ṡiar fé le tagáil ag na ceannaiḋeóirí i n-ómós na calpe. Nuair a bíoḋ tagaí sainn ċeannaiġeoḋ Sinéad ní Ṡéamasa [illegible] tagaí i n-inis fé le hagaiḋ na muirnḋe a ḃí a dtóga calpe ior.

Ba ḃíṫe féin an cladaiċ ag an Ḟeamainn ⁊ ḃí léiṫ na calpe a gcuil [illegible] ar neoin sin. An leaṫ eile don [illegible] a ḋéanaiḋ í agus roiṁ tagaí ad ḟágaiḋ [illegible] a ḃí [illegible] ag. Nuair a ḃí fear 'na gclé ċoimeád sé [illegible] ag [illegible] gan ḃiḋ [illegible] -siúd.

dream de Chlann Dhonnchadha a mbeidh Ioll. ar an bpota aca.

Bhí pota aca ⁊ marc ar an bpota ⁊ ní chuirfí an bia ní b'airde ná an marc sin ar an bpota. Ba chuma cén méid daoine a bheadh a faghail le haghaidh béile ní bheadh ann ach an méid sin go dtí an marc. Dream cruaidh a bhí ionnta a bhí ag larraidh tighearnaí suas ar beagán

Nuair a thagadh sgrabhnóirí ortha i gConamara fadó sé an céad rud a dhearnaigheadh sé cén sloinneadh a bhí ar an dream bhí taobh ionntu. Thigeadh sé féin ar an sloinneadh sin ach sloinneadh a bhí ó cheart air, a' ceapadh go mbeadh baoghal aca di.

an ċéad uair a ṫáinig go
[illegible] ṁóir ariaṁ
[illegible] do ṁuinntir [illegible]
a ṫáinig [illegible] go [illegible] ṁóir
mar [illegible]. Bí uair a'
[illegible] aige agus bás é an
ċéad uair ariaṁ a ṫáinig
[illegible] [illegible] é. An fileaḋ
[illegible] a bí ar a [illegible] [illegible]
[illegible] sé i [illegible] ṁóir 'S tá
a [illegible] ó ṡoin ann.
Ċuaiḋ an t-uair dá [illegible]
[illegible] [illegible] 7 bí [illegible] an
fileaḋ [illegible] [illegible] é a ṫógáil
"Táim go [illegible] a [illegible],
Tá an t-uair i [illegible]!'
[illegible] ṫáinig sé [illegible] cuige
'Táim go [illegible] a [illegible],
Tá an [illegible] i [illegible]!'
[illegible] ṫáinig sé [illegible] cuige
→

"Láir ar gach a mheadruaidhe,
Tá an bhéithigh i dtalamh!
ní thágaidh leithéid uaidh ionnta
le hairithe roimh an aral,
ní fhéadfadh saor ar fóid sé féin
an t-aral.

An sgraitheóir an fear a
bhí á sgraitheadh an phortaigh
leis an láighe.
An sleaghadóir an fear a
bhí á bhaint an fhóid leis
an sleaghan — sin fear san am sin.
Meadruaidhe an fear a bhí
a ~~bhí~~ leagadh fóid ar an talamh
agus fóid eile os a chionn tseasamh.
Sin é an meadruaidhe.
Scríobh ina dhiaidh sin.

Dia Sathairn Feabhra 22 1936. Tá breaġ
cruiceálta gréine. Ṫáiniġ Pádraic Ó Cloċarta
baile na Cille, Gorumna, ċuig an teaċ
ḃí sé sa mbaile mór agus dúbhairt
sé go dtiubhrad sé cuairt orm ó ḃí
cuireadh aige uaim. Ḃí an lá saor
agam agus ḃí an-fáilte agam roimhe.
Ḃí sé ċóir ghlonndarach le srócaí ar
muin capall. Ní mórán spáis
a ḃí aige mar ḃí sé le dul abhaile
ar an mbus, aċ d'inis sé
beagán seanċais dom, a sgríobhas
sa leabhar seo. Ḃíos go minic aḃéi
ag éisteacht le na ċóṁarsain tá an
ġaedhilg ċóir ġaedhealaċ sin aige
tá buanaċ inniu ar fad láṫair i dtaoḃ
sinsir leis atá fíorṫa ag mearḃall
tá a ċroiḋe san obair.

Cnoc Caiṫal Óig

Tá suas taoḃ ṫiar d'en ċnoc seo an cnoc agus d'airiġinnís am ḃíoḋ soiġiġ a' tiġeacht ann fadó. Cuan Ċairín atá air. Ṫáinig soiġeacaí ann fadó ḃíodar a ráḋ gur soiġeacaí Spáinneacaí a ḃí ionnta. Ḃíodar tamall mór ann agus ḃídís a' gul amaċ a' foġailéaracht, muintir na tíre. 'Sé an t-ainm a ḃí ar an gCaiptín Caṫal Ó Flaiṫeorta. Ḃí sé a' gul ṫart sa mbaile seo a ḃfuil an cnoc ann. Rinne sé suas le bean óg a ḃí ann de ṁuintir Ṡíniḋ. Péḃrí scéal é d'imiġ an Caiptín nuair a ḃí sé sgaṫaṁ maiṫ ann agus ṡeol sé leis. Ḃí an bean fágṫa i n-éindiġ le n-a haṫair agus le beirt dreaṫár. Caraḋ gusḃlóḋ ar an mbean annsin agus nuair a ḟuair na dreaṫáraċa amaċ é d'imiġ siad agus níl fios cá ndeaċaiḋ

siad. Níor ċuireadar mairg uaiṫa arṁain. Níor ṫáiṫeaḋ mairg ná fairnéis arṁain orṫa.

Ḃí mac óg ag an mbean óg. Sé an t-ainm a tugaḋ air Caṫal Ó Flaiṫearta b'sin é Caṫal Óg. Faoi ċeann bliana arís ṫáinig an caiptín arís — Sean-Ċaṫal, agus ḃí an mac beirṫe roiṁe agus ḋ'fan sé sgaṫaṁ mór agus ṗós sé féin agus an ḃean. Nuair a ḃí sé sgaṫaṁ maiṫ pósta agus an páiste ċuaiḋ roiṁe ḋ'fág sé Caṫal Óg i n-éindiġ leis an sean-aṫair agus ḋ'fág sé an oiread airgid aca agus gur ḟéad an sean-ḟear duine 'toc a ċóṁgeaḋ an páiste ḋó. D'imiġ an caiptín ansin agus a ḃean i n-éindiġ agus ní ṫáinig ceaċtar aca ariaṁ 'on tír.

Nuair a ḃí Caṫal Óg suas ina

ḟear pós sé féin agus bí mac aige.
'Sé an t-ainm a ṫugaidís ar an mac
seo Brian Dubh. 'Sé an áit a ndeacaiḋ
sé ina ċómnaiḋe amaċ go Teirim
Móir. agus ba ṁac do Ḃrian Dubh
Seán Bán a bí ina ċómnaiḋe i
bPoll Uí Ṁuirinn i nOileán Gorumna.
Bí triúr mac ag Seán Bán agus
inġean. Éamonn Ó Flaiṫearta a bí
Prionnsias a bí / ar ḋuine eile acab.
ar ḋuine acab. Bí sé ina ċómnaiḋe
i nDoirí Ní, agus ar Inse Mac Eine.
Tá cuid dá ċlann i gcómnaiḋe
annsin. Liam a bí ar an tríoṁaḋ
mac. Bí sé ina ċómnaiḋe i mBaile
na Cille, Cuigéal. Bean de Ṁáillig
2| na gCagrán a bí ina ṁáṫair. Bí
Máirtín Ó Máille na gCagrán ina ċómnaiḋe
ar na Cuaráin, ar aġaiḋ Ċuain Ċasla. Is
as sin a ċuaiḋ sé go hÁrainn. Tá sé
luaiḋte ag an Reaċtaire — feaḋaċ Seán B.
An inġean a bí ag Seán Bán pósta

sí clear go bfeiceaḋ sí pictiúr an ḟir a ṗósfaḋ sí sa gclear. Ċuaiḋ sí amaċ lá ar ċnocán i n-aice leis an gcaoláire. Ḃí soiṫeaċ a' gul amaċ an caoláire go Gaillim. Ḃí gloine ag inġean Uí Ḟlaiṫearta agus ċonnaic sí ar an soiṫeaċ an fear a bfaca sí a ṗictiúr sa gclear. Níor stop sí ariaṁ go ndeaċaiḋ sí go Gaillim agus d'innis sí an scéal do ċaptaen na luinge. D'innis sí ḋó gur aiṫniġ sí gurb é a ċonnaic sí sa gclear. Ṗósadar ar an bpoinnte agus ċuaiḋ sí ċun fairrge i n-éinḟeaċt leis.

Éamonn a ḃí 'na ċóṁnaiḋe i Leitir Móir ḃí go leor talaṁ aige ḃí an Máimín aige, Gleann Trasna, an Druim, Seanac-a-[illegible], Poll Uí Ṁuirinn, Baile na Cille, Leitir Móir agus Eanaċ Feadán. Ḃí an méad sin

bailte aige agus tionóntas ag íoc
cíos' leis. Bhí go leor bád aige agus
b'as Gorumna mhuir an méad
bádóirí a bhí aige. Bhíoḋ ċuile ḋuine
a bhí i ndon a' ḋéanaṁ ceilpe ó
Lá Bealtaine go Lá Samhna. Ċaiṫiḋís
a ġal dhá ḋéanaṁ má b'olc maiṫ
leó é. An feamuinn ḋuḃ a bhíoḋ
dhá baint aca le haġaiḋ na ceilpe
Ní raiḃ a malairt dhá ḋóġaḋ an
t-am sin. Na daoine a bhíoḋ a'
ḋéanaṁ na ceilpe bhíoḋ bráċaí
aca ar an gcladaċ ar na
Coraiḋeaċa a mbíḋís dhá ḋéanaṁ
agus bhíḋís a' codlaḋ agus ag iṫe
sna bráċaí gan iad a ḟágáil
aċ a' gnóṁú na feamainne agus
ḋhá ḋóġaḋ

Ċeannuiġeaḋ Éamonn Ó Flaiṫeartha
an ċeilp uaṫa agus cuireaḋ
sé ċun bealaiġ go Gaillimh í.

bíodh na bádóirí dá tabhairt go
Gaillimh ina gcuid bád féin. Bhí
na Flaitheartaigh ann ansan go dtáinig
an drochshaol agus ní raibh na
tionóntaí i ndon tada a thabhairt
dóibh. Tic bás an mac óg a d'fhág
an caiptín ina dhiaidh a baisteadh
an cnoc a bhfuil Cnoc Chathail Óig
air. D'imigh na Flaitheartaigh ach
tá an cnoc ann agus beidh go deo.

I gCill Mhuirbhe dom Lá Féil Peadair
agus Póil 1933. Is amhlaidh a bhí
an scéalaí i nÁrainn rómhainn
nuair a tháinig mé trasna inné.
Thug Robin Flower trasna é ón
gCuigéal i mbád seoil go gcluineadh
Robert Flaherty a' scéalaíocht é
féachaint a ndéanfadh sé cúis
don scannán. [Rinne mé an cóip seo ón
gcéad-scríbhinn ar an 7adh lá de Mhárta
1936.]

Sé an tEamonn Ó Flaithearta atá
luaidhte i gCnoc Chathail Óig a raibh
Sinéad Ní Sheachnasa pósta aige.
Cailleadh é abhfad roimh Sinéad. Bhí
sé beirt mac a cailleadh ina bhfearaibh
óga roimh a máthair. Proinnsias a
bhí ar fear aca. Sé an Frank óg é
atá luaidhte san aiste "Peige Leitir Móir"
Níor thainig sé leis an máthair é
a bheith san aiste.

Bhí ar léar a bhí na bailte ag
Éamonn Ó Flaithearta. Ba le
Prionnsiac thír leathan an talaimh.